

ملاصدرا و مسئله میزان اعمال در قیامت

علیرضا اسعدی^(۱)

اشیاء است. بر اساس آیات و روایات، در مرحله‌ی از حسابرسی، با برپایی میزانها، اعمال انسانها نیز اندازه‌گیری میشود. از اینرو میزان از مواقف و مراحل حسابرسی انسان در قیامت شمرده شده است و بر اساس آن، جایگاه انسان در بهشت یا جهنم مشخص میشود. در فرهنگ اعتقادات اسلامی، مسئله میزان اعمال امری قطعی و البته از جمله مسائل دشوار آموزه دینی معاد است و چنانکه اشاره خواهد شد، اختلاف نظرهای زیادی در تبیین آن وجود دارد. یکی از نظریات قابل توجه در این مسئله، نظریه ملاصدراست. در این پژوهش پس از تبیین نظریه ملاصدرا درباره میزان اعمال و ویژگیهای آن، با اشاره به آیات و روایات ناظر به این مسئله، به سنجش و ارزیابی نظریه وی با توجه به متون دینی میپردازیم.

۱. چیستی و حقیقت میزان

بعقیده ملاصدرا با تأمل در معنای «میزان» بدست می‌آید که حقیقت و روح معنای آن، چیزی است که اشیاء با آن سنجیده و وزن میشوند هرچند قالبها و مصادیق آن میتواند متفاوت باشد و روشن است که سنجه هر چیزی متناسب با آن و از جنس خود آن

چکیده

وزن کردن اعمال در قیامت، بر اساس آیات قرآن کریم و روایات متعددی از ائمه (ع) امری قطعی و از مراحل مهم حسابرسی اعمال است. آنچه در مسئله میزان، منشأ اختلاف نظرهای فراوان شده است، کیفیت اندازه‌گیری اعمال و حقیقت برپایی میزان در قیامت و برخی جزئیات مورد اشاره در آیات و روایات است. ملاصدرا بعنوان فیلسوف و مفسر قرآن کریم، بر اساس مبانی عقلی خود و با در نظر گرفتن آیات و روایات، در تبیین این آموزه کوشیده است. این نوشتار درصدد است با روش توصیفی - تحلیلی، ضمن تبیین دیدگاه ملاصدرا درباره حقیقت و چیستی میزان، میزان علوم، میزان اعمال و نیز سبکی و سنگینی اعمال، به سنجش و ارزیابی آن بر اساس آیات و روایات بپردازد و میزان سازگاری آن را با آیات و روایات نشان دهد.

کلیدواژگان: میزان اعمال، مواقف قیامت، معاد، آخرت، ملاصدرا.

مقدمه

میزان (ترازو) در لغت، ابزاری برای اندازه‌گیری مقدار

تاریخ دریافت: ۹۸/۵/۱۶ تاریخ تأیید: ۹۸/۸/۲۵

(۱). استادیار پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی؛ asaadi@isca.ac.ir